

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

RÄTTVIS OCH GENOMFÖRBAR KOMPENSATION

En normativ studie om kompensatorisk rättvisa vid
klimatinducerad territoriell förlust

Sanne Runhammar

Examensarbete:	15 hp
Program:	Statsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt/2024
Handledare:	Göran Duus-Otterström
Antal ord:	9898

Abstract

Inom det normativa forskningsfältet har en debatt rörande kompensatorisk rättvisa uppstått i ljuset av att vissa suveräna territorium riskerar att gå förlorade till följd av klimatförändringarnas effekter. Vilken sorts kompensation en sådan moraliskt distinkt förlust rimligtvis bör föranleda relateras i hög grad till huruvida kärandeparten i dilemmat uppfattas vara territoriets befolkning som kollektiv grupp (*ett s.k. kollektivistiskt förhållningssätt*) eller som enskilda individer (*ett s.k. individualistiskt förhållningssätt*). Det förstnämnda förhållningssättet anser att det intrinsikala värdet av ett kollektivt självbestämmande över ett territorium endast kan kompenseras proportionellt till förlusten genom territoriell redistribution. Det sistnämnda förhållningssättet menar istället att en individuell möjlighet till vidarebosättning är en rimlig kompensation sett till att det är den enskilda individen, och inte gruppen, som juridiskt kan hävdas inneha en rätt till fortsatt självbestämmande. Genom att använda mig av reflektivt ekvilibrium, med en teoretisk utgångspunkt i den realistiska idealismen, har jag försökt ge svar på vilken sorts kompensation som kan anses vara lämpligast i förhållande till både *moralisk önskvärdhet* och *genomförbarhet*. Eftersom att det internationella samfundet förväntas bistå med denna kompensation bedöms individualiserade lösningar inneha en högre grad av genomförbarhet med hänsyn till det juridiska och politiska status quo, samtidigt som de även har potential till att uppfylla moraliskt önskvärda principer till en adekvat nivå vid implementering i kombination med lämpliga ramverk för minoritetsrättigheter. Samtidigt kan det finnas enskilda fall där kollektivistisk kompensation, i form av territoriella anspråk, kan anses vara moraliskt relevant och genomförbart förutsatt att detta inte resulterar i orimliga moraliska kostnader.

Abstract	2
1. Inledning	4
2. Teoretisk Diskussion om Rättigheter och Skyldigheter	5
2.1 Kompensatorisk Rättvisa.....	6
2.2 Det individualistiska förhållningssättet.....	6
2.3 Det kollektivistiska förhållandesättet.....	9
3. Syfte och frågeställning	11
4. Teoretiskt Ramverk: Realistisk Idealism	12
4.1 Genomförbarhet.....	13
5. Metod	16
5.1 Deliberativt Reflektivt Ekvilibrium.....	16
5.2 Tillämpning och Metodens Utmaningar.....	17
6. Analys	18
6.1 Antaganden och Intuitioner.....	18
6.2 Kollektivistisk Kompensation: Territoriell Redistribution.....	19
6.2.1 Moraliska Förutsättningar & Dynamiska Skyldigheter.....	19
6.3 Rättvisans Föremål.....	22
6.4 Individualistisk Kompensation: Erkännandet av Klimatflyktingar.....	24
6.4.1 Moralisk Önskvärdhet.....	26
7. Slutsats	27
8. Källförteckning	30

1. Inledning¹

Klimatrelaterade frågor har under de senaste åren, i takt med allt mer tydliga tecken på en accelererande klimatkris, tagit sig i uttryck på ett flertal sätt i den vetenskapliga debatten. En av dessa omdiskuterade aspekter är den komplexa frågan kring vilket förhållningssätt det internationella samfundet bör vidta relaterat till en förhållandevis ny kategori av flyktingar; nämligen klimatflyktingar. I dagsläget finns ingen allmänt erkänd definition av den så kallade klimatflyktingen vilket i praktiken innebär att de individer som tvingas fly på grund av klimatförändringarnas effekter blir rättsligt förbisedda och försätts i en utsatt och oviss situation. Akuta naturkatastrofer, stigande havsnivåer och extrem torka till följd av klimatförändringarna förväntas tvinga mellan 216 miljoner och 1,2 miljarder människor på flykt från sina hem till år 2050 enligt rapporter presenterade av organisationer såsom UNHCR, Världsbanken och IEP (UNHCR, 2023; World Bank Group, 2021; IEP, 2020.). För att utveckla en institutionell lösning som kan hantera en flyktingkris av denna magnitud blir det därför en nödvändighet att nå en konsensus gällande klimatflyktingbegreppet, vilka rättigheter som bör införlivas i samband med det eventuella erkännandet av klimatflyktingarna, samt vilka skyldigheter det internationella samfundet har gentemot de drabbade.

Migration orsakad av klimatförändringarna kan ta sig i uttryck på flera sätt. Den befintliga debatten innehåller därför ett mångfacetterat utbud av normativa förslag på hur krisen bör bemötas, förslag som varierar beroende på vilken typ av migration som står i fokus. Klimatinducerad migration kan vara permanent eller temporär, och den kan vara transnationell eller inomstatlig, varpå en studies avgränsningar och teoretiska ramverk påverkar vilka individer som förslaget avser att inkludera, samt vilka rättigheter och skyldigheter förslaget förespråkar. Detta arbete kommer avgränsas till att endast inkludera de individer som befinner sig på transnationell flykt utan rimlig möjlighet att någonsin kunna återvända till sitt ursprungliga territorium. Denna definition skulle därav inkludera individer på flykt från exempelvis sjunkande ö-stater då dessa territorier, i takt med klimatförändringarnas effekter, upphör att kunna tillfredsställa medborgarnas grundläggande behov. Arbetets avgränsning avser därmed att undersöka samma kategori av migration och territorium som faller inom Cara Nines (2010) beskrivning av de så kallade *ecological refugee states*:

---

¹ Delar tagna från mitt PM2

Tuvalu, the Maldives, and to a certain extent, Bangladesh are predicted to be ecological refugee states in the near future. These are states whose entire (or close to it) geographical territory is predicted to be lost to rising sea levels; the collective body of the people will itself become an ecological refugee. (Nine, 2010: 359)

Till skillnad från Nine (2010) utgår inte arbetet ifrån att folket som kollektiv entitet innehar flyktingstatus. Detta kollektivistiska förhållningssätt, samt det konkurrerande individualistiska förhållningssättet, kommer istället att förklaras mer ingående i nästkommande avsnitt.

2. Teoretisk Diskussion om Rättigheter och Skyldigheter

Rättigheter förutsätter skyldigheter. I ljuset av klimatförändringarna riskerar nuvarande självbestämmande folk att drabbas av en distinkt förlust, nämligen förlusten av sitt suveräna territorium. Den rådande normativa debatten har ännu inte nått en konsensus beträffande vad klimatflyktingarna har rätt att göra anspråk på i händelse av en territoriell förlust som medför ett behov av vidarebosättning för en hel nations befolkning. *A posteriori* råder inte heller en konsensus rörande vilka skyldigheter det internationella samfundet innehar i samband med detta fenomen. Innebörden av rättvisa är idiosynkratiskt och formas till stor del av vilken teoretisk utgångspunkt som tillämpas vid framställandet av ett rättvisebetänkandes principer. Därav kan olika teoretiska utgångspunkter anföra en variation av svar gällande vad det internationella samfundet är skyldiga att bistå med. Den gren av debatten som diskuterar frågan om vad klimatflyktingarnas territoriella förlust bör föranleda i form av kompensation kommer att utgöra bakgrunden för det här arbetet, något som kommer presenteras i form av en översikt av den befintliga teoretiska debatten. Debatten utgörs av två dominanta förhållningssätt till vad som klimatflyktingarna rättmätigt anses kunna göra anspråk på, förhållningssätt som jag benämner det *individualistiska* respektive det *kollektivistiska*. Det förstnämnda utgår från att individen står i centrum för vilka rättigheter som är legitima givet situationen, medan det senare anser att det individualistiska resonemanget kring rättigheter innebär en inadekvat redogörelse av förlustens speciella natur. Frågan kring territoriell rätt och kompensation är en betydande kontrovers i debatten, varav detta avsnitt ämnar till att bidra med en överblick av respektive perspektivs normativa resonemang och ståndpunkter kring vad som anses vara rättfärdigat i fallet av klimatflyktingarnas territoriella förlust.

2.1 Kompensatorisk Rättvisa

Konceptet om kompensatorisk rättvisa relateras till idén om att en grupp eller enskild individ är berättigad kompensation i händelse av att gruppen eller individen utstått en orättvisa eller skada. I syfte att återupprätta rättvisa bör kompensationen för skeendet vara proportionell till skadan skedd. Konceptet yttrar sig i bland annat John Lockes teori om äganderätt och Robert Nozicks teori om fördelningsrättvisa (se Locke, 1690:18-27; Nozick, 1974:151 ur Coleman, 1976:438). Även Rawls teori om distributiv rättvisa inkluderar principer som stöttar kompensatoriska medel i syfte att gottgöra orättvisor (se Rawls, 1999). Trots att denna uppsats inte ämnar till att besvara frågan om börde- och ansvarsfördelningen mellan stater, och således inte heller vem som kan anses vara skyldig att kompensera för skador orsakade av klimatförändringarna, är det nödvändigt att belysa att kontexten detta arbete undersöker är något åsamkat av människor, därav kan de individer som fallit offer för klimatförändringarnas effekter anses inneha rätt till kompensation proportionell till den förlust individen utstått. Goodin (1991:152) motiverar kompensationsrättvisans moraliska värde i möjliggörandet för individens utformande och fulländande av sina livsplaner. Kompensationsrättvisan skulle i händelse av en skadlig förändring av de förhållanden varpå livsplanerna initialt baserades, vara en mekanism för återställandet av *status quo ante* utan betydande avvikelser (ibid). Kompensationsrättvisa i denna mening skulle därav fungera som ett verktyg för att restaurera de skador och förluster som klimatförändringarna åsamkat till *status quo ante*, vilket hade givit klimatflyktingarna förutsättningarna att fortsätta leva i linje med sina förutbestämda planer.

2.2 Det individualistiska förhållningssättet

De individer som befinner sig på flykt orsakad av klimatförändringar inkluderas för närvarande inte i den rådande begreppsdefinitionen av begreppet flykting, som enligt artikel 1 i FNs flyktingkonvention (1951) gäller människor som “owing to well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of [their] nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail [themselves] of the protection of that country; or who, not having a nationality and being outside the country of [their] former habitual residence, is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it”. För att en individ ska kvalificeras som en flykting i flyktingkonventionens bemärkelse behöver de alltså befinna sig i en situation där individen i fråga befinner sig utom sin hemstats landsgränser, dessutom måste situationen

uppfylla kriterierna för en välgrundad rädsla för förföljelse där hemstaten inte är förmögen eller villig att erbjuda individen adekvat skydd mot sådan diskrimination. Rätten att åtnjuta det skydd flyktingkonventionen erbjuder inkluderar alltså inte människor som tvingas på flykt med anledning av klimatförändringar vars effekter gör det omöjligt att stanna kvar.

Capisani (2023) beskriver hur den rättsvetenskapliga uppfattningen av “flykting” på flera sätt begränsar konventionens möjlighet att skydda individer som befinner sig i en situation av klimatflykt. Studier som påvisar att klimatrelaterad migration kan drivas på av icke klimatrelaterade faktorer, exempelvis i form av hur en stats institutionella bristfälligheter påverkar anpassningsförmågan vid klimatförändringar, försvårar den juridiska möjligheten till att hävda att migrationen sker som följd av specifikt klimatförändringar (ibid:4). Vidare uppmärksammas även komplikationer vid uppfyllandet av konventionens kriterier rörande förföljelse då klimatförändringarnas effekter möter svårigheter att påvisa inslag av diskriminering och differentierad påverkan på individen (Capisani, 2023:5).

För att undvika fundamentala skiftningar i ett redan existerande juridiskt ramverk presenterar Lister (2014) ett tillvägagångssätt för etablerandet av en skyddsmekanism i klimatflyktingdilemmat som går i linje med flyktingkonventionens grundläggande logik. En av flyktingkonventionens fundamentala normativa principer är den så kallade non-refoulement principen som skyddar individen på flykt från att bli utvisad eller tvingas återgå mot hennes vilja “[...] till ett territorium där han eller hon fruktar hot mot livet eller friheten” (UNHCR, 1951;1967:3). Denna princip hindrar i dagsläget en stat från att skicka tillbaka en asylsökande till sin medborgarstat om detta försätter individen i en situation av förföljelse (Capisani, 2023:5). Lister (2014) menar att en breddning av flyktingdefinitionen hade varit möjlig att genomföra inom flyktingkonventionens grundläggande logik eftersom non-refoulement principen slår fast att en individ som står inför tillräckligt stora faror bör beviljas asyl. Non-refoulement principen kan på så vis bredda den nuvarande flyktingdefinitionen till att inkludera de klimatflyktingar som är i behov av asyl på obestämd tid. Genevekonventionens är huvudsakligen utformad för hantera flykt på individnivå, därav har förslag rörande utvidgningen av det redan etablerade flyktingbegreppet med dess individfokuserade karaktär utmanats av argument för att förlusten av gruppens kollektiva självbestämmande i samband med klimatinducerad flykt rättfärdigar vissa kompensatoriska åtgärder som inte kan bli infriade på ett individuellt plan (Lister, 2014:626).

Genom att presentera tre olika förklaringsmodeller av konventionens normativa grund framställer Pellegrino (2014), liksom Lister (2014), ett individualistiskt lösningsalternativ inom flyktingkonventionens ramar. Flykting som juridiskt begrepp kan, utan omdefiniering, inkludera klimatflyktingar enligt Pellegrino (2014:197).

Den politiska förföljelse som enligt flyktingkonventionen utgör ett kriterium för flyktingstatus kan påstås botten i de mänskliga rättigheter som kränks i samband med förföljelse. Om det existerar en universell skyldighet att respektera och skydda de mänskliga rättigheterna menar Pellegrino (2014:197-8) att en legitim stat är skyldig att skydda sina egna medborgares mänskliga rättigheter, samt erbjuda skydd i form av asyl till individer som befinner sig i en situation där individens hemstat inte förhindrar kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Pellegrino beskriver en stats legitimitet i form av "The main ground of legitimacy for states might exactly be their role in protecting the human rights of their citizens, and repairing violations of them" (2014:198). Om medborgarna i en stat tvingas utstå kränkningar av sina mänskliga rättigheter anses staten inte längre vara legitim, vilket rättfärdigar medborgarna, vars rättigheter kränks, att försöka finna statligt skydd bortom statens gränser (ibid). Flyktingar är statslösa individer när de inte längre skyddas av en legitim stat eller tvingas lämna sitt territorium på grund av politisk förföljelse, något som uttrycks i form av en förlust av rätten till ett territorium (ibid:200). Genom resonemanget kring att statligt skydd av de mänskliga rättigheterna är ett fundamentalt kriterium för att en stat ska anses vara legitim, beskriver Pellegrino (2014:201) denna territoriella rättstolkning som en redogörelse för flyktingarnas rätt att ha ett territorium att leva i. En flykting särskiljer sig från en "vanlig" migrant då en flykting befinner sig i en situation där hon inte längre kan leva kvar i sin nuvarande hemstat på grund av bristande statligt skydd eller statliga kränkningar, flyktingen har till skillnad från migranten inget annat val än vidarebosättning (ibid). En kränkning av rätten till territorium anser Pellegrino föranleda rättfärdigandet av intagande och beviljande av asyl. Klimatflyktingarnas inkludering i flyktingkonventionen skulle genom Pellegrinos förklaringsmodell om de mänskliga rättigheterna, statligt skydd och rätten till territorium, potentiellt kunna genomföras utan avsevärda förändringar av det juridiska status quo eftersom situationen hotar deras mänskliga rättigheter samt uppfyller kriterierna för bristande statligt skydd.

2.3 Det kollektivistiska förhållandesättet

Rätten till självbestämmande är en grundläggande princip inom internationell rätt, och konstateras i den Internationella Konventionen om Civila och Politiska Rättigheter under artikel 1, som lyder:

All peoples have the right of self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.

(OHCHR, 1966)

Med anledning av att denna rättighet är knuten till folket som rättssubjekt snarare än ett specifikt territorium, är rättighetens fortlevnad även efter det att ett territorium upphört att möta befolkningens essentiella behov en relevant aspekt i sammanhanget. Det råder däremot ingen konsensus kring självbestämmande som koncept. Genom ett kollektivt förhållningssätt till klimatomigration betraktas kärlandeparten vara gruppen i sin helhet. Detta förhållningssätt representerar bland annat redistributionen av territorium som ett kompensatoriskt medel när ett helt folk riskerar att förlora sin politiska autonomi till följd av klimatförändringarna.

Ett av de mest framträdande argumenten för att förse klimatomflyktingar, som kollektiv grupp, suveränitet över ett nytt territorium grundar sig i tanken om att individualistiska lösningar, såsom en utvidgning av flyktingdefinitionen, inte uppfyller de moraliska skyldigheterna gentemot klimatomflyktingarna då en individualiserad lösning inte anses kompensera för förlusten av *den kollektiva rätten till självbestämmande* (Lister, 2014:626). Genom att applicera Lockes villkor för äganderätt (hädanefter refererat till som *Lockeanska proviso*) i kontexten av sjunkande östater argumenterar Nine (2010) för att ekologiska flyktingstater kan vara kandidater för att erhålla rätten till suveränitet av ett nytt territorium som följd av att deras ursprungliga territorium gått förlorat till stigande havsnivåer. Den lockeanska provisomekanismen sammanfattas av Nine (2010) enligt följande:

When the exercise of an exclusive right over goods severely threatens the value(s) that are used to justify the right (or system of rights of which it is a part), then the right should be changed so that it no longer undermines those values. (Nine, 2010:362)

Nine (2010:359) grundar sina resonemang i antagandet att folk som för närvarande är, eller nyligen har varit, bosatta i legitima stater innehar en rätt till självbestämmande som kollektivt,

samt att förlusten av ett territorium inte bör utmynna i en förlust av rätten till ett kollektivt självbestämmande. Självbestämmande rättfärdigar enligt Nine (2010:363) klimatflyktingarna att erhålla territoriell kompensation, något som motiveras genom ett resonemang om att ett folks möjlighet till kollektivt självbestämmande ofta vilar på innehavandet av befogenhet till att upprätta rättvisa för det egna folket, en befogenhet som grundar sig i suveränitet över ett territorium. Om ett folks kollektiva självbestämmande riskerar att gå förlorat till följd av den rådande fördelningen av territorium talar den lockeanska provisomekanismen för en revidering av de rådande territoriella rättigheterna i syfte att bevara värdet av det kollektiva självbestämmandet (ibid:362-3). Om besittning av ett territorium innebär ett *sine qua non* vid bevarandet av självbestämmande skulle den lockeanska provisomekanismen tala emot att individualistiska lösningar, exempelvis i form av Listers förslag gällande non-refoulement principen, hade varit tillräckligt i kontexten av klimatflyktingsituationen (ibid:366). Även Kolers (2012) argumenterar för att ett kollektivt förhållningssätt till självbestämmande är rättfärdigat i denna kontext. Ett individualistiskt förhållningssätt anses innebära inadekvat kompensation för klimatflyktingens förlust av kollektiv identitet kopplad till det politiska samhället (Kolers, 2012:334).

För att möjliggöra för fortsatt kollektivt självbestämmande framställer Nine (2010:370) vissa grundläggande kriterier för det territorium avsett att distribueras åt klimatflyktingarna. Bland dessa kriterier nämns faktorer såsom lämpligheten av likvärdiga klimatförhållanden, storlek och ekonomisk aktivitet som väsentliga för folkets förutsättningar att kunna anpassa sig till territoriet (ibid).

I kontrast till det kollektiva förhållningssättet till klimatflyktingarnas rättigheter argumenterar Lister (2014:626), vilken som vi sett försvarar ett individualistiskt förhållningssätt, för att konceptet av självbestämmande endast rättfärdigar de enskilda individerna en möjlighet att vara delaktiga i *en*, alltså inte *en egen*, självbestämmande grupp. De territoriella rättigheter som formuleras genom det kollektiva förhållningssättet till självbestämmande förutsätter att det internationella samfundet har en skyldighet att införliva dessa rättigheter, en skyldighet som inte finns formulerad inom internationell rätt (ibid:626-7). Införlivandet av en kollektiv rätt territoriell kompensation hade krävt att delar av en stats territorium överläts till gruppen som fallit offer för klimatförändringarna, ett krav vars kontroversiella natur anses innebära en risk för backlash mot klimatflyktingarna och politisk ovilja bland stater (ibid:627). Rätten till självbestämmande införlivas utifrån det

individualistiska förhållningssättet genom att tillförse den enskilda individen med politisk autonomi som en fullvärdig medlem i ett rättvist politiskt samhälle. Klimatflyktingarnas sociokulturella identitet skulle utifrån detta förhållningssätt bevaras genom lämpliga skyddsmekanismer för minoriteters rättigheter (Lister, 2014:627;633).

3. Syfte och frågeställning

Som vi sett i avsnitt 2 finns inom den vetenskapliga debatten kring klimatflyktingarnas situation ännu ingen konsensus kring vilken typ av kompensation som det internationella samfundet är skyldiga att bistå med vid klimatinducerad territoriell förlust. I denna uppsats kommer jag med en teoretisk utgångspunkt i realistisk idealism utföra ett reflektivt ekvilibrium som avser att analysera och ge svar på frågeställningen:

Vilka kompensatoriska åtgärder är det internationella samfundet skyldiga att vidta i händelse av att ett självbestämmande folks territorium går förlorat till följd av klimatförändringar?

Frågeställningen är avsedd att tillämpas på debatten mellan det individualistiska och kollektivistiska förhållningssättet som presenterats i föregående avsnitt, därav kommer den alltså specifikt att analysera de kompensatoriska lösningar som förespråkas av respektive perspektiv. Denna frågeställning kan besvaras på flera olika sätt beroende på vilket teoretiskt perspektiv som appliceras vid utförandet av analysen. Detta arbete ämnar till att bidra med ett svar som grundar sig i den realistiska idealismen, vilket är en teoretisk position som tar potentiella pragmatiska begränsningar i åtanke vid utvärdering av de normativa principernas önskvärdhet. Valet av realistisk idealism som teoretiskt perspektiv motiveras genom den analytiska potential kombinationen av de två filosofiska strömningarna, realism och idealism, utgör. I syfte att formulera ett vägledande exempel för framtida institutionella lösningar ämnar arbetet till att utvärdera och vidare presentera normativa principer som förhoppningsvis kan anses vara rättvisa utan att kompromissa sannolikheten för praktiskt genomförande.

Debatten relaterad till klimatflyktingar är mångfacetterad och präglas av frågor rörande migranternas individuella och/eller kollektiva rättigheter, ansvars- och bördefördelning inom det internationella samfundet, samt förslag på olika typer av rättsliga åtaganden, ramverk och

skyddsmekanismer på det internationella planet. Uppgiften för denna uppsats är att undersöka den gren av debatten som berör de normativa och praktiska aspekterna kring kompensatorisk rättvisa. I föregående avsnitt introducerades den teoretiska diskussionen kring rättigheter och skyldigheter, då identifierades även det urval av principer som senare kommer att behandlas i analysens reflektiva ekvilibrium. Genom att identifiera de styrkor och svagheter som existerar inom den befintliga debatten kommer de principer som accepteras vid slutet av den analytiska processen till sist ligga till grund för arbetets slutsatser och utformning av ett realism-idealistiskt ställningstagande vars normativa principer förhoppningsvis kan anses vara både rättvisa och genomförbara.

4. Teoretiskt Ramverk: Realistisk Idealism

If we seek to articulate a conception of social justice that can guide political practice, then we have reason to identify demands that are both normatively desirable and feasible.

(Gilbert, 2017:16)

Det perspektiv som kommer användas som bakgrundsteori vid utförandet av analysen är som tidigare nämnt realistisk idealism. Som namnet antyder är det realism-idealistiska perspektivet ett koncept som kombinerar de två filosofiska strömningarna realism och idealism. Realistisk idealism uppmärksammar och bidrar med en lösning till den upplevda konflikten mellan rättvisa som moralisk aspekt och politisk genomförbarhet (Gilbert, 2017:1). Kombinationen av de båda bidrar med ett dynamiskt tillvägagångssätt vid utredningen av hur arbetets frågeställning bör besvaras. Utöver de moraliska skyldigheter som ofta refereras till inom den normativa teorin menar Gilbert att erkännandet av politiska agents så kallade *dynamiska skyldigheter* möjliggör för förverkligandet av idealiserade principer på sikt genom beaktandet av genomförbarhet. I syfte att möjliggöra för en lyckad implementering bör valet av tillvägagångssätt baseras på huruvida alternativet kan anses vara genomförbart under rådande omständigheter. Men genom att gradvis förändra det institutionella status quo kan den politiska kapaciteten att förverkliga mer önskvärda sociala arrangemang expandera, ett koncept Gilbert (2017:25;33) refererar till som dynamiska skyldigheter. Om ett socialt arrangemang inte innebär en orimlig moralisk kostnad kan alltså alternativ vars genomförbarhet beräknas vara låg i nutid förbättras och eventuellt förverkligas i framtiden (ibid).

Att tillämpa en realistisk åskådning av staternas internationella relationer innebär en position som tar hänsyn till sannolikheten att moraliska agenter (såsom staterna i det internationella samfundet) ämnar främja sitt eget intresse i en situation. Då realism som teoretiskt perspektiv har en konservativ inställning till internationella samarbeten och maktförhållanden, blir en utgångspunkt i detta perspektiv ett sätt att undvika risken att förbise praktiska komplikationer som kan komma att uppstå vid redogörelsen av vilka principer som kan anses vara moraliskt rättfärdigade.

Idealismen, även kallat utopianism, beskrivs ofta som ett narrativ med en utgångspunkt i att förnuftets makt kan övervinna verklighetens orättvisor och intriger (Wilson, 2011:3). Det finns dock ett flertal olika typer av idealism, varav realistisk idealism är den teoretiska utgångspunkten för detta arbete. Realistisk idealism beskrivs enligt Schmidtz (2017:131) som ett teoretiskt analysverktyg vars infallsvinkel, genom kombinationen av dessa två distinkta teorier, möjliggör för studiet av det ideala mänskliga tillståndet utan att förbise det verkliga mänskliga tillståndet. Tillämpandet av realistisk idealism syftar till att identifiera reellt plausibla lösningsalternativ, baserat på denna realistiska bedömning fortgår analysen till att undersöka ifall något av de plausibla lösningsalternativen kan anses vara en ideal respons på problemet i fråga (ibid). Karakterisering av en så kallad ideal respons rör sig om en respons som intuitivt beskrivs överstiga vad som annars hade klassas som en bästa respons och definieras av Schmidtz som “[...] we call the best available response ideal only if we accept some fairly strong version of the thought that we could not have done better” (2017:131).

4.1 Genomförbarhet

Genomförbarhet från det realistiska idealistiska perspektivet är relationellt till en agents förmåga att producera specifika utfall under specifika omständigheter (Gilabert, 2017:3). Detta koncept beskrivs genom tre komponenter, (i)-(iii), som tros påverka utfallet:

- (i) the agent’s deciding to act
  - (ii) the agent’s acting
  - (iii) the action’s producing the desired consequences
- (Gilabert, 2017:3)

Genomförbarhet i denna mening förhåller sig inte till en binär fråga vars svar endast konstaterar om en agents handling antingen är möjlig eller omöjlig, genomförbarhet appliceras istället på en skala som tar hänsyn till (i)-(iii). Detta förhållningssätt till

genomförbarhet belyser komplexiteten i relationen mellan moral och politisk handling. Genom att inkorporera en genomförbarhetsskala vid betänkandet av moraliska principer vägs de normativa idealen mot genomförbarhetsöverväganden, vilket tillåter oss att fatta dynamiska beslut med hänsyn till vikten av båda sidor (Gilbert, 2017:7-8). I händelse av ett kollektivt övervägande måste implikationerna av principens applicering på kollektiv nivå vägas mot huruvida dessa implikationer kan anses påverka genomförbarheten vid implementering. Genomförbarhet som utvärderingsverktyg av kollektiva rättigheter är en nödvändighet i och med att implikationerna av en princip på en kollektiv- i jämförelse med en individuell nivå kan komma att kräva mer resurser från det internationella samfundets politiska agenter, vilket vidare riskerar att resultera i ett negativt politiskt utfall.

För att bedöma genomförbarheten av en föreslagen princip görs antagandet att staterna i det internationella samfundet förhåller sig till principen om internationell paretianism vilket förutsätter att en stats agerande vid beslutsfattande på internationell nivå baseras på huruvida statens egna intressen går i linje med det fördrag som anförs (Posner & Weisbach, 2010 se Caney, 2014: 128). Vid framläggandet av ett förslag som kan anses vara kontroversiellt, missgynnande mot statens egenintresse eller som kan innebära en statlig orättvisa riskerar förslaget att inte endast avslås, utan även generera politiska spänningar och backlash (Lister, 2014). Internationell paretianism bör alltså förstås som en pragmatisk begränsning. Caney (2014) kritiserar principens slagkraftighet utifrån hur den presenteras i Posner och Weisbach (2010) bok. För att beivra eventuella motsättningar av principens applicerbarhet vid utvärdering av normativa principer är det därför essentiellt att förtydliga i vilken utsträckning jag avser att prioritera den. Att framställa internationell paretianism som en princip överordnad andra tänkbara incitament för efterlevnad² implicerar att ett beslut endast är genomförbart om det också skulle resultera i en pareto-överlägsenhet för staterna involverade i beslutsfattandet. Denna skingring av internationell paretianism står i överensstämmelse med Caneys (2014:128) framställning av Posner och Weisbach (2010) argument som antyder att en överenskommelse endast skulle kunna uppnås under premissen att överenskommelsen gynnar eller åtminstone inte missgynnar de stater som berörs av beslutet, vilket flyttar fokus från huruvida något är genomförbart till huruvida något är pareto-överlägset. Tillämpandet av internationell paretianism bör användas instrumentellt i syfte att försöka förutse risker för

---

² Ett sådant incitament hade exempelvis kunnat innebära hot om bestraffning av en motvillig stat genom sanktioner (se Caney, 2014:128).

ovillighet bland beslutsfattande agenter. Detta i och med att ovillighet inte kan likställas med huruvida något är genomförbart eller inte.

Trots att ovillighet att efterleva ett fördrag för klimatflyktingsituationen inte nödvändigtvis behöver innebära att fördraget inte är genomförbart är staternas villighet att godta en internationell uppgörelse en relevant faktor att beakta. I ett fall där avhjälpningsstrategin för klimatflyktingarna kan anses vara i hög grad kontroversiell uppstår risken för politisk- ovilja och motreaktioner, dessa politiska motreaktioner som kan komma att uppstå i samband med ett kontroversiellt tillvägagångssätt är något som Lister (2014:627) diskuterar kan riskera sannolikheten för att hjälp kommer tillhandahållas till de i behov.

Om desideratum för vilka rättigheter klimatflyktingarna bör garanteras baseras enbart på en idealistisk tanke riskeras potentiella negativa utfall att förbises eller ignoreras. Att framställa ett ideal för ett tillvägagångssätt i klimatflyktingsituationen innebär inte en risk i sig, risken ligger istället i strävan efter att förverkliga detta ideal om det reellt sett inte existerar en genomförbar strategi för att förverkliga det. Negativa utfall i form av politisk ovilja eller politiska motreaktioner utgör därför inte en motsägelse kring huruvida det är genomförbart för en politisk aktör att göra uppoffringar i syfte att avhjälpa klimatflyktingarna, det är mycket väl genomförbart även om det är högst osannolikt. Negativa utfall utgör istället en motsägelse för huruvida det är genomförbart att förverkliga det tänkta idealet. Att ignorera risken för potentiellt negativa utfall genom att förbise huruvida ett förslag kan anses vara genomförbart eller inte kan således likställas med att ignorera huruvida förslaget överhuvudtaget är önskvärt att sträva efter (Schmidtz, 2017:138). Genomförbarhet blir således ett pragmatisk övervägande att förhålla sig till vid utvärdering av huruvida de normativa principerna kan accepteras som rättfärdigade³, medan principen om internationell paretianism kan liknas vid en variabel som påverkar sannolikheten för genomförande.

---

³ Samtidigt kan man resonera kring om genomförbarhet även kan anses vara en etisk princip i och med att det vore en omoralisk handling att försätta klimatflyktingarna i en potentiellt mer utsatt situation än status quo på grund av blind strävan efter ett uppställt ideal utan att ta hänsyn till eventuella risker den ideala strävan medför.

5. Metod

5.1 Deliberativt Reflektivt Ekvilibrium

De normativa intuitioner som lägger grunden för detta arbete kommer utvecklas med hänsyn till konceptet av genomförbarhet, genom detta tillvägagångssätt kan de pragmatiska begränsningarna från den konservativa realismen, samt naiva föreställningar från idealismen, undvikas (Gilabert, 2017:8). Vikten av att beakta de båda teoretiska perspektiven under relevanta omständigheter är nödvändigt vid ansvarsfullt beslutsfattande (ibid). Utarbetandet av en genomförbar, såväl som moraliskt eftersträvansvärd, uppfattning av rättvisa inkorporerar bedömningar av två olika slag. Den första typen av bedömning baseras på de inneboende moraliska värdena relaterade till kontexten och benämns som *utvärderande* bedömningar (ibid:11). Utvärderande bedömningar kan liknas med Rawls beskrivning om människans intuitioner som en reflektion av den egna moraliska kapaciteten (1999:42). Dessa lägger en moralisk grund för de så kallade *preskriptiva* bedömningarna vars syfte är att identifiera handlingsalternativ med hänsyn till genomförbarhet.

I linje med det realism-idealistiska perspektivets målsättning att artikulera politiskt genomförbara föreställningar om social rättvisa kommer ett deliberativt reflektivt ekvilibrium att användas som analysmetod för detta arbete. Genom denna process kommer komplexiteten mellan det normativa idealet och den politiska genomförbarheten övervägas och utvärderas, med slutmålet att finna en politisk process som förhoppningsvis kan producera de sociala arrangemang nödvändiga vid införlivandet av utvalda kärnprinciper. Processen av att nå en harmoni mellan de normativa principerna och de realistiska övervägandena kring genomförbarhet kommer att förklaras nedan.

Uppmärksammandet av hur normativa desiderata och genomförbarhet interagerar med varandra i tre olika dimensioner av överväganden om social rättvisa beskriver Gilabert (2017:16) som det första steget i den analytiska processen. Redogörandet av dessa interaktioner samt en beskrivning av den analytiska processen vid respektive dimension (DI)-(DIII) följer:

(DI) Identifierandet av kärnprinciper anpassade till den specifika kontext de avses att appliceras på. Utformningen av dessa principer är känslig för omständigheter som kan påverka genomförbarheten av principernas förverkligande.

(DII) Identifierandet av institutioner och sociala arrangemang som kan anses vara lämpliga i den specifika kontexten samt vid implementering av principerna artikulerade i (DI). Artikulerandet av potentiellt lämpliga förslag baseras på moraliska preferenser följt av genomförbarhetsöverväganden.

(DIII) Identifierandet av maximalt tillfredsställande transformativa processer som genererar de sociala arrangemang artikulerade i (DII). Bedömningen av huruvida en process är moraliskt önskvärd baseras på till vilken utsträckning processen involverar moraliska kostnader kontra hur tilltalande slutmålet anses vara. (Gilabert, 2017:17-22)⁴

Likt den Rawlsianska versionen av ett reflektivt ekvilibrium kan de initiala intuitionerna och principerna bli aktuella att revidera under den reflektiva processens gång. Detta reflektiva ekvilibrium beskrivs som deliberativt i bemärkelsen att processen inte är menad att ge uttryck för befintliga övertygelser om vad som kan anses vara moraliskt önskvärd, rättfärdigat eller genomförbart, processen ämnar istället till att avgöra vilka övertygelser vi bör anamma relaterat till en specifik kontext (Gilabert, 2017:22).

5.2 Tillämpning och Metodens Utmaningar

Genom att tillämpa en teoretisk grund i realistisk idealism sätts rättvisa och rättfärdigandet av moraliska principer i relation till politisk genomförbarhet. På så vis möjliggörs framställandet av principer för en institutionell lösning vars implikationer innebär en rättvis behandling av klimatflyktingar under premissen att en rättvis princip måste uppfylla kravet för politisk genomförbarhet. Således kan mer kvalificerade förslag för en institutionell lösning presenteras med hjälp av den realistiska idealismens teori vars tankeprocess grundar sig i den idealistiska strävan efter ett utopiskt tillstånd utan att förkasta realismens skildring av det verkliga tillståndet (Schmidtz, 2017:149).

Med anledning av att ett reflektivt ekvilibrium vilar på den personliga uppfattningen av rättvisa och idiosynkratiska bedömningar har metoden kritiserats (ur Knight, 2017:52). Som tidigare beskrivet är den reflektiva processen präglad av normativa överväganden vars resultat motiveras utifrån argument förankrade i bakgrundsteorier. Då metodens slutsatser härrör från omfattande och välgrundade resonemang bör bristande rationell kredibilitet inte utgöra någon begränsning för bedömningarnas kvalitet⁵. Rättvisan har i praktiken ingen konkret essens, det närmaste vi kan komma ett definitivt svar om vad rättvisa innebär är genom att definiera det som avsaknaden av orättvisa (Schmidtz, 2017:143). Därav är idiosynkratiska

⁴ Denna tolkning är något förenklad, (för ursprunglig version se Gilabert, 2017:17-22).

⁵ Liknande svar på denna kritik presenteras av Knight (2017:52).

rättviseuppfattningar ofrånkomliga men möjligtvis hanterbara genom deliberativ reflektion. Förhoppningsvis kan de resonemang och bedömningar som presenteras anses vara rationellt godtagbara och förankrade i den teoretiska bakgrunden till en övertygande nivå.

6. Analys

6.1 Antaganden och Intuitioner

Utöver de antaganden och intuitioner som framkommit under arbetets teoretiska ramverk och metod presenteras nedan två antaganden om rättvisa.

För det första, oavsett vilken rättviseuppfattning som anammats tror jag inte att det kan uppfattas som kontroversiellt att anta att de rättigheter som rättfärdigas innehas av alla människor på lika villkor. Detta antagande motsäger inte att exempelvis minoritetsgrupper kan anses inneha särskilda unika rättigheter ämnade att bevara gruppens levnadssätt, minoritetsspråk eller dylika attribut unika för den sociokulturella identitetens fortlevnad. Allmänna rättigheter är fullt kompatibla med minoritetsgruppers unika rättigheter givet att alla människor har rätt att göra anspråk på dessa unika rättigheter i händelse av att fortlevnaden av deras gruppidentitet vilar på erhållandet av minoritetsrättigheter.

För det andra, jag tror inte heller att det kan uppfattas som särskilt kontroversiellt att påstå att kompensatoriska medel är rättfärdigade vid en orättvis förlust eller skada i syfte att återställa *status quo ante*. Om detta är sant antar jag att kompensatorisk rättvisa anses rättfärdigat i alla situationer där en orätt förlust eller skada skett, samt att kompensatorisk rättvisa är berättigat alla människor på lika villkor. Det vill säga att person A och person B innehar samma rätt till kompensation vid likvärdiga moraliskt relevanta förluster. Att bedöma vilka medel av kompensation som kan anses vara rättfärdigade vid en specifik förlust eller skada grundar sig i hur förlusten eller skadan kvantifieras. Förenklat kan en orättvis materiell förlust, utan subjektivt värde, kompenseras med ett likvärdigt materiellt ting. Denna kompensation hade uppfyllt kravet för återställande av individens *status quo ante* utan betydande avvikelse. Men vid en orättvis immateriell förlust ökar komplexiteten vid kvantifiering av förlusten och konstaterandet av vad en rättvis kompensation bör innefatta, detta blir en fråga om normativa överväganden vars svar varierar beroende på vilket teoretiskt perspektiv som appliceras.

6.2 Kollektivistisk Kompensation: Territoriell Redistribution

Förlusten av territorium innebär en potentiell förlust av självbestämmande som en kollektiv grupp utövar enligt Nine (2010). Förlusten av territorium kan dessutom innebära en förlust av den kollektiva identiteten som är kopplad till det politiska samhället (Kolers, 2012). Det kollektivistiska förhållningssättet conceptualiserar självbestämmande som en kollektiv rättighet som i händelse av territoriell förlust endast kan kompenseras till en adekvat nivå genom redistribution av ett likvärdigt territorium från en stat till gruppens förfogande. Detta koncept kommer hädanefter refereras till som *kollektiv territoriell kompensation*.

Vid genomförbarhetsbetänkanden av kollektiv territoriell kompensation är det nödvändigt att utvärdera hur plausibel en lyckad implementering kan bedömas vara. En förutsättning för det kollektiva självbestämmandet enligt Nine (2010) är som tidigare konstaterat ett kollektivt erhållande av suveränitet över ett territorium. Vid en territoriell förlust är redistribution av en stats territorium till en främmande stat den transformativa process som utgör förutsättningarna för att kompensationen ska kunna anses bevara denna kollektiva rättighet. Omfördelning av territorium är tekniskt sett en genomförbar process, men med Gilaberts (2017) koncept om genomförbarhet som utgångspunkt kräver utvärderingen mer än ett binärt svar. Eftersom självbestämmande i den kollektivistiska meningen är beroende av territoriell redistribution, något som saknar stöd i internationell rätt (Lister, 2014:626-7) blir det svårt att hävda att det internationella samfundet bär en rimlig skyldighet att införliva denna teoretiska rättighet i ljuset av status quo. Implementering av denna princip skulle behöva förlita sig på att någon sorts ideal välvillighet inom det internationella samfundet, en naiv föreställning om det verkliga tillståndet. Sannolikheten för att ett initiativ som berättigar klimatflyktingarna en kollektiv territoriell kompensation skulle träda i kraft inom internationell rätt är minimal med hänsyn till antagandet om att stater förhåller sig, åtminstone i någon utsträckning, till principen om internationell paretianism vid beslutsfattande på internationell nivå. Förslagets genomförbarhet under rådande omständigheter kan därför kritiseras.

6.2.1 Moraliska Förutsättningar & Dynamiska Skyldigheter

Trots att status quo innebär att principen inte kan accepteras på grund av pragmatiska begränsningar kan politiska agenter potentiellt anses inneha dynamiska skyldigheter till att förändra de rådande omständigheterna i syfte att förverkliga principen på sikt, förutsatt att principen (1) är moraliskt eftersträvansvärd och (2) inte innebär en avsevärd moralisk kostnad.

Ponera att vi intuitivt anser att territoriellt självbestämmande som en kollektiv rättighet är moraliskt önskvärt, i linje med detta accepterar vi även att denna rättighet rättfärdigar kompensation i form av territorium med suveränitet vid territoriell förlust. Anta även att vi lever i en utopi där redistribution av territorium från en stat till en främmande stat inte möter något som helst politiskt motstånd, genomförbarhetsbetänkanden är därav inte nödvändiga att inkludera vid detta moraliska betänkande. I denna version av en utopisk verklighet blir klimatflyktingarna proportionellt kompenserade för deras förlust av territorium och därmed kan även det kollektiva självbestämmandet fortgå, således skyddas även deras sociokulturella gruppidentitet. Det internationella samfundet har genom denna lösning uppfyllt sina moraliska skyldigheter och klimatflyktingarna kan anses ha erhållit sina kompensatoriska rättigheter, trots detta ifrågasätter jag om lösningen kan anses vara moraliskt eftersträvansvärd.

Nine (2010) understryker faktumet att territoriet som tilldelas klimatflyktingarna bör leva upp till en viss standard för att möta villkoren för det Lockeanska proviso, villkor som kan liknas med Goodins (1991) mekanism för återställandet av *status quo ante* utan betydande avvikelser. Detta innebär att det territorium som utgör det kompensatoriska medlet i denna kontext måste inneha attribut likvärdiga det ursprungliga territoriet, därav kan exempelvis redistribution av territorium från Sibirien till Tuvalus befolknings förfogande inte uppfylla kravet för *status quo ante* utan betydande avvikelser. Detta begränsar urvalet av territorium som kan anses vara lämpliga som kompensation, samtidigt som det rimligtvis ökar sannolikheten för att redistribution av territorium hade inneburit att civila människor redan bosatta i territoriet inte längre skulle leva kvar i sin ursprungliga hemstat. De hade alltså inte levt under samma jurisdiktion eller sociokulturella samhälle som deras identitet och framtidsplaner formats efter. Om rätten till kompensation ska gälla på lika villkor för alla människor som utstår en orättvis förlust innebär det kollektiva förhållningssättets tillvägagångssätt för bevarandet av kollektivt självbestämmande över ett territorium att återställandet av klimatflyktingarnas *status quo ante* potentiellt sker på bekostnad av ett annat folks rättigheter. Även om detta folk är medborgare i ett kompensationsskyldigt land kan resonemang kring skuldbeläggandet av civila vara svårformulerade förutsatt att vi utgår från att barn inte skuldbeläggs, samt att den vuxna befolkningen med viss rimlighet måste kunna konstateras inneha en klimatskuld proportionell till den kompensation de förväntas bistå med. Vid applicering av samma logik som motiverar territoriell redistribution kan jag inte se hur

detta tillvägagångssätt hade motiverats vara moraliskt eftersträvansvärt i ljuset av de moraliska kostnader som tillkommer vid operationaliseringen.

Även om detta arbete inte är avsett att besvara vilket normativt ställningstagande som bör anses vara bäst lämpat för ansvars- och bördefördelning relaterat till klimatinducerad migration, tänker jag kortfattat framföra ytterligare ett resonemang kring varför kollektiv territoriell kompensation troligtvis inte håller måttet moraliskt i sammanhanget.

Låt oss reflektera kring hur det kollektivistiska tillvägagångssättet förhåller sig till rättvis kompensationsfördelning bland de kompensationskyldiga staterna i kontexten. Bland dessa stater identifierar vi territorium i Australien som vid omfördelning till klimatflyktingarnas förfogande hade återställt gruppens *status quo ante* utan betydande avvikelser. Om vi för resonemangets skull antar att Australiens klimatavtryck anses vara av en så pass stor magnitud att landet förväntas axla ett kompensationsansvar, kan redistribution av landets territorium *prima facie* anses rättfärdigat. Problematiken här ligger i fördelningen av kompensationsansvar stater emellan, om endast Australien förväntas kompensera klimatflyktingarna i form av territorium uppstår åtminstone två utfall vars moraliska kostnad bör uppmärksammas. Det ena är den potentiella risken för backlash gentemot de i behov av kompensatoriska medel då förslaget knappast hade godtagits utan politiskt motstånd. Det andra berör faktumet att Australien i denna situation rimligtvis bör kompenseras till en adekvat nivå finansiellt av de resterande staterna skyldiga för klimatförändringarna, något som kan innebära en viss moralisk motsättning. Även vid finansiell ersättning kan kompensationsfördelningens moraliska rättfärdigande ifrågasättas, om vi antar att även Australien innehar kompensationsrätt i ett scenario där de utstår en oproportionell territoriell förlust i relation till resterande kompensationskyldiga stater. Vid implementering av ett förslag som grundar sig i rättfärdigandet av kompensation ämnat att återställa *status quo ante* vid territoriell förlust, förutsätts alltså Australiens oproportionella territoriella förlust att kvantifieras till en betalning i motsvarande summa till territoriets värde. Denna kvantifiering av territoriell förlust följer alltså inte samma villkor som kvantifieringen av klimatflyktingarnas territoriella förlust, denna version av kompensatorisk rättvisa kan därför inte anses kompensera likvärdiga förluster på lika villkor.

En kollektiv rätt till territoriell kompensation uppnår varken kriterierna för politiskt genomförande eller moralisk önskvärdhet vid en närmare utvärdering av principens implikationer. Trots att likvärdig territoriell kompensation till klimatflyktingarna som

kollektiv grupp möter problematik vid operationalisering förändras inte faktumet att territoriell förlust är en moraliskt distinkt förlust, gruppens kollektiva självbestämmande kan med högsta sannolikhet kräva territoriell suveränitet för att förverkliga en maximal nivå av auktoritet som ett självbestämmande folk. Troligtvis är det också på grund av faktumet att denna sorts förlust kan anses vara moraliskt distinkt som det visar sig problematiskt att anföra övertygande argument vid ett kollektivistiskt rättfärdigande av kollektiv territoriell kompensation, då detta sannolikt förorsakar en likvärdig förlust annorstädes. Detta leder mig till en alternativ lösning som potentiellt kan erbjuda partiell territoriell kompensation till den kollektiva gruppen, en lösning vars implementering förmodligen kan anses vara genomförbar i högre grad utan lika signifikanta moraliska kostnader. Eventuellt kan vissa sällsynta, enskilda fall, av kollektiva territoriella anspråk anses vara mer genomförbara utifall dessa anspråk gäller obebodda öar eller mindre önskvärda territorium. Om ett olikvärdigt territorium kan anses vara acceptabelt för den kollektiva gruppen utgör detta en potentiell möjlighet för klimatflyktingar att fortsatt utöva ett kollektivt självbestämmande med territoriell suveränitet. Anledningen till att jag beskriver denna lösning som partiellt kompensatorisk i kontexten är på grund av att det kollektivistiska förhållningssättets kriterier för adekvat kompensatorisk rättvisa troligtvis inte hade bedömt kompensation av detta slag som tillräckligt likvärdig för att återställa *status quo ante* utan betydande avvikelser. Detta i och med att lösningen inte nödvändigtvis hade inneburit någon territoriell likvärdighet sett till klimatförhållanden, storlek och ekonomisk aktivitet, kriterier som Nine (2010) beskriver som grundläggande faktorer att beakta vid bedömningen av ett territoriums kompensatoriska lämplighet. Om en lösning av detta slag har någon verklig relevans i frågan om kompensation hade utformandet av passande institutionella arrangemang för lösningens verkställande kunnat bli ett uppdrag för de dynamiska skyldigheterna.

6.3 Rättsvisans Föremål

Vid betänkandet kring vilka principer som kan anses vara moraliskt rättfärdigade i kontexten av klimatmigration finns ett behov av att klargöra vilka personer eller aktörer en potentiell lösning bör vara rättvis för. Det behövs knappast ett förtydligande kring att klimateffekterna drabbar invånarna i utsatta områden, de som därav tvingas på flykt är i behov av en lösning som kan erbjuda ett adekvat skydd, samtidigt som den upplevs som moraliskt rättvis av den drabbade.

Ett andra föremål för rättvisa berör emellertid de människor som inte drabbas av klimateffekterna per se, men som istället riskerar att påverkas av de politiska beslut som fattas relaterat till klimatflyktingfrågan. Detta har exemplifierats genom det hypotetiska fall nämnt ovan, där Tuvalus befolkning kompenseras med ett nytt territorium på australiensk mark där de till fullo får utöva sin rätt till självbestämmande. I detta hypotetiska fall hade de människor som sedan tidigare varit bosatta i detta territorium, som under dessa omständigheter tvingas ingå i en ny stat, blivit utsatta för en orättvisa. Här uppmärksammas ännu ett villkor för rättvisa: gottgörande av en orättvisa gentemot *A* (klimatflyktingarna) bör ej leda till en orättvisa gentemot *B* (redan bofasta civila)⁶.

Ett tredje, och sista, föremål för rättvisa är rättvisan inom det internationella samfundet, något som berör frågan om vilka skyldigheter staterna i det internationella samfundet bör leva upp till gentemot varandra. Detta inkluderar ansvars- och bördefördelning vilket berör finansiella aspekter så väl som frågan kring vilka stater som är skyldiga att ta emot och kompensera klimatflyktingarna. Genom att ta detta i beaktning uppstår behovet av att identifiera principer som kan anses vara rättvisa staterna emellan, något som är av högt moraliskt såväl som praktiskt värde. Detta arbete syftar till att presentera principer med hög plausibilitet för lyckad implementering; något som är beroende av staternas villighet att följa bestämmelser och gemensamma handlingsplaner. Rättvisa premisser gällande ansvars- och bördefördelning stater emellan blir därav inte bara en moralisk nödvändighet, utan även essentiellt för att skapa incitament hos stater att verkställa policys som kan uppfylla klimatflyktingarnas speciella behov.

Dessa tre föremål av rättvisa bör alla prioriteras i samma utsträckning eftersom att förverkligandet av klimatflyktingarnas rättigheter grundar sig i staternas villighet att implementera de ramverk och policys som i sin tur främjar klimatflyktingarna, samtidigt som implementeringen av ett lösningsalternativ inte bör innebära orimliga moraliska kostnader för civila människor. Med detta i åtanke kommer analysen att utvärdera hur principer som kan tänkas ha en högre plausibilitet för lyckad implementering presterar i relation till föremålen för rättvisa och moralisk önskvärdhet.

---

⁶ Detta villkor bör tolkas välvilligt, givetvis bör en orättvisa hos *A* lindras även om detta skulle innebära ett negativt utfall för *B* i ett sådant fall där effekterna av handlingen endast marginellt skulle komma att negativt påverka status quo för *B* men avsevärt förbättra situationen för *A*.

6.4 Individualistisk Kompensation: Erkännandet av Klimatflyktingar

Den distinkta grupp som i detta arbete benämns som *klimatflyktingar* har i realiteten ingen erkänd titel. De inkluderas inte heller i någon form av global skyddsmekanism som vid eventuell territoriell förlust kan erbjuda individerna varken ett adekvat skydd av vedertagna rättigheter eller någon garanti för att de mänskliga grundläggande behoven tillfredsställs. Trots att migrationens utlösande faktorer skiljer sig åt mellan de individer som idag inkluderas i flyktingkonventionens flyktingdefinition och de som potentiellt kommer behöva lämna sitt ursprungliga territorium på grund av klimatförändringar, återstår ett väsentligt och ömsesidigt attribut; en avsaknad av andra alternativ. Möjliggörandet av omlokalisering och vidarebosättning för individer vars tillvaro är beroende av en sådan rättighet är något basalt oavsett om den personliga moralen sympatiserar med de individualistiska eller kollektivistiska resonemangen.

I syfte att möjliggöra för detta grundläggande skydd vid klimatflykt har det individualistiska förhållningssättet uppmärksammat potentiella tillvägagångssätt för en breddning av den befintliga flyktingkonventionen. En lösning som motiveras kunna ske i överensstämmelse med konventionens grundläggande logik och normativa premisser, och utan fundamentala förändringar av befintliga juridiska ramverk (Lister, 2014; Pellegrino, 2014). Till skillnad från det kollektivistiska förfaringssättet förutsätter inte förslag kring individualiserat skydd under flyktingkonventionens ramverk ett behov av en transformativ process i form av territoriell redistribution, något som redan konkluderats vara av lågt genomförbarhetspotential. Vid ett erkännande av klimatflyktingarna som täckta av den rådande omfattningen av flyktingkonventionen hade den transformativa processen istället tagit sig i uttryck genom en minimal förändring av det juridiska och institutionella status quo, något som i linje med arbetets antaganden om genomförbarhet talar för en högre plausibilitet för lyckad implementering. Då denna individualistiska lösning inte kan betraktas som ett särskilt kontroversiellt förslag i och med lösningens hänsynstagande till status quo minskar rimligtvis även risken för politisk ovilja och motstånd.

Trots att ett erkännande av klimatflyktingar ofrånkomligt hade inneburit en viss ökning av antalet kvotflyktingar, och därmed förutsatt en utökning av staternas respektive flyktingkvoter, är det inte särskilt troligt att det individualistiska tillvägagångssättet hade mött avsevärda pragmatiska motsättningar. De begränsningar som principen om internationell

parentianism antas utgöra vid internationellt beslutsfattande hade vid verkställandet av förslaget, oavsett om breddningen av flyktingkonventionen sker utifrån Listers eller Pellegrinos logik, troligtvis kunnat undgås i så pass hög utsträckning att förslaget fortfarande kan godtas som genomförbart. Detta argument kan försvaras genom att belysa vilken omfattning av klimatmigration respektive logik avser att inkludera, vilket i båda fallen baseras på vilken grad vidarebosättningen anses vara avgörande för individens välfärd. Lister (2014) framför hur non-refoulement principens premisser fastslår att en individ som står inför tillräckligt stora faror bör beviljas asyl, staten hindras således från att utvisa en individ som vid ofrivillig återvandring fruktar för sitt liv. Genom Pellegrinos (2014) differentiering av vem som klassificeras som flykting till skillnad från migrant, konstateras faktumet att flyktingen befinner sig i en situation vars avsaknad av andra alternativ kräver en möjlighet till vidarebosättning. Förutom att den specifika karaktäriseringen som identifieras inom både Listers och Pellegrinos logik minskar risken för att flyktingbegreppet skulle bli urvattnat vid en eventuell inkludering av klimatflyktingar, innebär de specifika kriterierna även att de individer som i realiteten hade inkluderats endast rör sig om människor i ytterst akuta situationer. Vilket troligtvis inte hade inneburit en markant ökning av den totala flyktingkvoten relativt till konventionens omfattning dessförinnan. Detta hade dessutom anfört två olika tillvägagångssätt för börde- och ansvarsfördelning. Antingen hade den något förhöjda flyktingkvoten kunnat disponeras jämt mellan samtliga stater, alternativt hade den specifika flyktingkvoten bland de stater som anses ha en skyldighet att axla mer ansvar i kontexten kunnat regleras proportionerligt till respektive stats upplevda skyldighet. Det individualistiska tillvägagångssättet förhåller sig således inte bara till en högre nivå av genomförbarhet, vid utveckling av ett ramverk kring ansvars- och bördefördelning hade det dessutom respekterat en högre grad av rättvisa stater emellan.

Capisani (2023) belyser eventuella rättsvetenskapliga begränsningar med det individualistiska förhållningssättets lösningsförslag, däribland svårigheten att juridiskt påvisa att migrationen föranleds av specifikt klimatförändringar och problematiken att uppfylla kriterierna för förföljelse. Dessa begränsningar kan kringgåas genom Pellegrinos (2014) förklaringsmodell av flyktingbegreppet och den statliga skyldigheten att skydda och respektera de mänskliga rättigheterna. Om det är sant att stater har en skyldighet att respektera och skydda de mänskliga rättigheterna för att anses vara legitima stater, hade Pellegrinos beskrivning av den legitima staten talat för att en individ som befinner sig i en situation där hon inte längre kan leva kvar i sin nuvarande hemstat på grund av bristande statligt skydd och kränkningar av

hennes mänskliga rättigheter, bör anses befinna sig i en så pass utsatt situation att flyktingstatus rättfärdigas. Behovet av att kunna bevisa en kausalitet mellan klimatförändringar och migration hade eventuellt kunnat förbises i ljuset av individens kritiska situation. Dessutom framför Pellegrino ett resonemang kring hur konventionens kriterier kring förföljelse kan tänkas botten i en strävan om att skydda och respektera de mänskliga rättigheterna som kränks i händelse av förföljelse. Ett resonemang som kan bedömas vara slagkraftigt i och med att flyktingkonventionen grundar sig i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Individen kan således rimligtvis tänkas uppfylla förföljelsens kriterium rörande diskrimination.

6.4.1 Moralisk Önskvärdhet

Att ett självbestämmande folks territoriella förlust innebär en distinkt förlust kan knappast uppfattas vara ett kontroversiellt påstående. Trots att det individualistiska förhållningssättet presenterar ett lösningsförslag som i hög grad kan motiveras vara genomförbart har därför kritik angående dess moraliska och kompensatoriska kapacitet anförts utifrån det kollektivistiska förhållningssättet. Det kollektivistiska förhållningssättet förespråkar gruppens kollektiva självbestämmande över ett specifikt territorium som det mest önskvärda sociala arrangemanget vid territoriell förlust, ett socialt arrangemang vars syfte är att införliva ett antal specifika moraliskt eftersträvansvärda principer. Dessa principer inkluderar självbestämmande som en princip i sig, fortlevnaden av klimatflyktingarnas sociokulturella identitet och den kollektiva identiteten som kopplas till det politiska samhället (Nine, 2010; Kolars, 2012). Möjliggörandet av dessa principers fortlevnad i händelse av en territoriell förlust anses dessutom innebära en moralisk skyldighet för det internationella samfundet. Då det kollektivistiska förhållningssättet argumenterar för att dessa principer endast kan respekteras på en adekvat nivå genom territoriell redistribution som kompensatoriskt medel, är det därför nödvändigt att reflektera kring det individualistiska förhållningssättets lösningsförslag i ljuset av dessa principer.

Som tidigare nämnt förutsätter rättigheter skyldigheter, därav är det essentiellt att fastslå vad det internationella samfundet rimligtvis har för skyldigheter i dilemmat för att kunna föra ett resonemang kring vad klimatflyktingarna har rätt till i form av kompensatoriska medel vid territoriell förlust. Som tidigare nämnt (avsnitt 6.1) utgår detta arbete från att en rättighet ska innehas av alla människor på lika villkor för att anses vara legitim. Principen om självbestämmande conceptualiseras som en kollektiv rättighet utifrån det kollektivistiska

förhållningssättet, något som Lister (2014) menar är en felaktig uppfattning. Principen om självbestämmande kan enligt honom införlivas genom det individualistiska förhållningssättet om den istället conceptualiseras med den enskilda individen i fokus. Detta skulle i praktiken, om det individualistiska tillvägagångssättet implementeras, innebära att individens politiska autonomi bevaras genom rättigheten att vara en fullvärdig medlem i ett rättvist politiskt samhälle även efter det att hon immigrerat till en annan legitim stats territorium. Självbestämmande i denna mening införlivar även Pellegrinos (2014) princip rörande den allmänna individuella rättigheten till att ha ett territorium att leva i. Genom att vara en fullvärdig medlem i ett politiskt samhälle möjliggörs även individens möjlighet att delta i en ny kollektiv identitet som kopplas till det politiska samhället hon blir en del av. Individen innehar med andra ord samma utsträckning av rättigheter som den resterande befolkningen.

Bevarandet av den sociokulturella identiteten är enligt mig den faktor som utgör den största moraliska utmaningen för det individualistiska förhållningssättet. Ett tillvägagångssätt för att bemöta denna utmaning är att den mottagande staten erkänner klimatflyktingarna minoritetsrättigheter, en lösning som nämns utan vidare specifikation av Lister (2014: 627). Om klimatflyktingarnas sociokulturella identitet kan skyddas genom införlivandet av minoritetsrättigheter kan förhoppningsvis även denna princip betraktas som uppfylld till en åtminstone adekvat nivå. Då det inte existerar en internationellt erkänd definition av vilka specifika attribut som rättfärdigar en klassificering som minoritetsgrupp vill jag belysa den moraliska vikten av att upprätta internationella skyddsmekanismer i form av lämpliga juridiska ramverk som kan bemöta den problematik som eventuellt kan komma att uppstå vid ett försök att göra anspråk på specifika rättigheter i egenskap av att identifiera sig med en minoritetsgrupp.

7. Slutsats

Q*: Vilka kompensatoriska åtgärder är det internationella samfundet skyldiga att vidta i händelse av att ett självbestämmande folks territorium går förlorat till följd av klimatförändringar?

Att försöka konstatera vad som kan anses innebära en rättvis kompensation vid en förlust som omfattar intrinsikala- såväl som materiella värden, är en komplex uppgift. Då den kompensatoriska rättvisan ämnar återställa *status quo ante* blir kvantifieringen av situationens

förlust även en tolkning av vad *status quo ante* innebär. Då realistisk idealism tar det rådande status quo i beaktning vid betänkanden kan en referens till det politiska och juridiska status quo tala för nödvändigheten av att utgå från att det är den enskilda individen, och inte den kollektiva gruppen, som bör betraktas som kärandeparten i händelse av territoriell förlust. Något som talar emot det kollektivistiska förhållningssättets argumentation. Detta eftersom en kollektiv kompensationsrätt inte innehar någon stöttning i befintlig internationell rätt, vilket utgör en pragmatisk motsättning vid reella försök till att hävda att en territoriell förlust innebär en kollektiv förlust som rättfärdigar proportionell kompensation i form av territoriell redistribution. Istället bör kompensation i form av återställandet eller bevarandet av klimatflyktingens individuella rättigheter anses uppfylla den kompensatoriska rättvisans kriterier för *status quo ante*.

Utöver det kollektivistiska förhållningssättets bristande genomförbarhet kan också invändningar gällande dess moraliska önskvärdhet anföras. Genom att kompensera den kollektiva gruppen i form av en omfördelning av det internationella samfundets territorium hade klimatflyktingarnas levnadssätt och kollektiva identitet i princip bevarats till högsta möjliga utsträckning, men dessvärre med avsevärda moraliska kostnader som följd. Förutsatt att kompensationen ska uppfylla de kollektivistiska villkoren rörande likvärdiga attribut hos det territorium som ska gottgöra för gruppens territoriella förlust, är det inte troligt att förhållningssättet hade kunnat kompensera klimatflyktingarna och samtidigt respektera de resterande föremålen för rättvisa. Risken för att en kollektivistisk lösning hade skett på bekostnad av redan bofasta människors rättigheter, eller också lett till en orättvis kompensationsfördelning mellan stater, resulterar i att lösningens önskvärdhet blir bristfällig i ljuset av samtliga moraliskt relevanta aspekter.

Syftet med en teoretisk tillämpning i form av realistisk idealism är att formulera realistiskt hållbara och normativt önskvärda lösningsalternativ eller rättviseuppfattningar. I ljuset av de genomförbarhetsutvärderingar och normativa reflektioner som utförts i arbetets reflektiva ekvilibrium kan klimatinducerad territoriell förlust rimligtvis motiveras föranleda det internationella samfundets skyldighet till att erbjuda klimatflyktingar kompensation på en individuell nivå. Det individualistiska förhållningssättets lösningsförslag gällande en breddning av flyktingkonventionen i syfte att inkludera klimatflyktingar tycks vara realistiskt hållbar och normativt önskvärd förutsatt att de intrinsikala värdet kopplat till gruppidentiteten skyddas genom lämpliga institutionella och juridiska ramverk. Vidare kan även en form av

partiell kompensatorisk rättvisa i form av olikvärdig territoriell distribution till klimatflyktingar som en kollektiv grupp intuitivt anses vara moraliskt eftersträvansvärd och i enstaka fall genomförbar, något som hade behövt efterforskas ytterligare om förslaget innehar någon substantiell relevans.

Sett till det begränsade urval av förhållningssätt som representeras i arbetets teoretiska bakgrund bör det individualistiska förhållningssättets lösningsförslag ses som den bästa tillgängliga responsen i denna kontext. Urvalet är dock begränsat till vad som ryms inom ramarna för en kandidatuppsats. Därav drar jag mig för att kalla lösningen för “ideal” eftersom att den då bör uppfylla Schmidtzs klassificering som lyder enligt följande: “[...] we call the best available response ideal only if we accept some fairly strong version of the thought that we could not have done better” (2017:131).

Klimatförändringarna medför en mångfasetterad utmaning såväl moraliskt som politiskt, en utmaning som troligtvis kräver en kombination av lösningar snarare än en enda. Arbetets syfte var att bidra till en dynamisk lösning på denna utmaning genom att undersöka och utvärdera vilken sorts kompensation som kan rättfärdigas i kontexten av klimatinducerad territoriell förlust utan att kompromissa den politiska genomförbarheten. Utöver frågan om kompensatoriska rättigheter återstår ett behov av utformningen av legitima ramverk kring utmaningens resterande delar. Oavsett vilken del av utmaningen som utreds kvarstår behovet av ett dynamiskt tillvägagångssätt vid utformandet av lösningsförslag då utmaningens komplexitet kräver att en mängd aspekter tas i beaktning. Strategiförslag ämnade att bemöta klimatinducerad migration behöver därför ta hänsyn till både moralisk önskvärdhet och politisk genomförbarhet vid artikulerande av legitima lösningar.

8. Källförteckning

- Caney, S. (2014). Two Kinds of Climate Justice: Avoiding Harm and Sharing Burdens. *Journal of Political Philosophy*, 22(2), 125–149. <https://doi.org/10.1111/jopp.12030>
- Capisani, S. (2023). Climate Change and Human Mobilities. I G. Pellegrino & M. Di Paola (Red.), *Handbook of Philosophy of Climate Change* (s. 1–25). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-16960-2_124-1
- Clement, V., Rigaud, K., de Sherbinin, A., Jones, B., Adamo, S., Schewe, J., Sadiq, N., & Shabahat, E. (2021). Groundswell Part 2: Acting on Internal Climate Migration (2022/12/CCG). World Bank, Washington, DC. <http://hdl.handle.net/10986/36248>
- Coleman, J. S., Frankel, B., & Phillips, D. L. (1976). Robert Nozick's Anarchy, State, and Utopia. *Theory and Society*, 3(3), 437–458. <https://www.jstor.org/stable/656974>
- Di Paola, M., & Pellegrino, G. (Red.). (2014). *Canned Heat: Ethics and Politics of Global Climate Change* (1:a uppl.). Routledge India. <https://doi.org/10.4324/9781315734002>
- Gilbert, Pablo (2017). Justice and Feasibility: A Dynamic Approach. In Kevin Vallier & Michael Weber (eds.), *Political Utopias: Contemporary Debates*. New York, NY: Oup Usa. pp. 95-126.
- Goodin, R. E. (1991). Compensation and redistribution. *Nomos XXXIII: compensatory justice*. New York University Press, London, 143-77. <https://www.jstor.org/stable/24219302>
- Institute for Economics and Peace. (2020). Over one billion people at threat of being displaced by 2050 due to environmental change, conflict and civil unrest. <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2020/09/Ecological-Threat-Register-Press-Release-27.08-FINAL.pdf>
- Knight, C. (2017). Reflective Equilibrium. In A. Blau (Ed.), *Methods in Analytical Political Theory* (pp. 46–64). chapter, Cambridge: Cambridge University Press.
- Kolers, A. (2012). Floating Provisos and Sinking Islands. *Journal of Applied Philosophy*, 29(4), 333–343. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5930.2012.00569.x>

- Lister, M. (2014). Climate change refugees. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 17(5), 618–634. <https://doi.org/10.1080/13698230.2014.919059>
- Locke, J. (1690). *Two treatises of government*. Cambridge university press.
- Nine, C. (2010). Ecological Refugees, States Borders, and the Lockean Proviso. *Journal of Applied Philosophy*, 27(4), 359–375. <https://doi.org/10.1111/j.1468-5930.2010.00498.x>
- Posner, Eric A. & Weisbach, D. (2010). *Climate Change Justice*. Princeton, NJ: Princeton University Press
- Protocol Relating to the Status of Refugees. (1967). *The American Journal of International Law*, 63(2), 385. <https://doi.org/10.2307/2197457>
- Schmidtz, D. (2017). Realistic Idealism. In A. Blau (Ed.), *Methods in Analytical Political Theory* (pp. 131–152). chapter, Cambridge: Cambridge University Press.
- Rawls, J. (1999). *A theory of justice* (Rev. ed., 5.-6. printing). Belknap Press of Harvard Univ. Press.
- UN General Assembly, Convention Relating to the Status of Refugees, United Nations, Treaty Series, vol. 189, p. 137, 28 July 1951, <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1951/en/39821>
- UN General Assembly, International Covenant on Civil and Political Rights, United Nations, Treaty Series, vol. 999, p. 171, 16 December 1966, <https://www.refworld.org/legal/agreements/unga/1966/en/17703>
- Unraveling the Future: Data-Driven Action for Climate-Induced Forced Displacement* | UNHCR Blog. (2023). <https://www.unhcr.org/blogs/unraveling-the-future-data-driven-action-for-climate-induced-forced-displacement/>
- Wilson, P. (2011). Idealism in international relations. Originally published in Dowding, K., *Encyclopedia of power*. Thousand Oaks, USA: SAGE Publications, 2011, pp. 332-333. [https://eprints.lse.ac.uk/41929/1/Idealism%20in%20international%20relations%20\(LSE RO\).pdf](https://eprints.lse.ac.uk/41929/1/Idealism%20in%20international%20relations%20(LSE%20RO).pdf)